

PO ODOBRTVI FRANCOSKO-TUNIZIJSKEGA SPORAZUMA

Zgodovinski sklep francoskega parlamenta

Težka borba Habib Burgibe - Doba zatiranja šibkih narodov se bliža koncu

Pretekli teden je pariški parlament sprejel zakon, čigar pomen sega daleč čez meje Francije ter je zato vzbudil v mednarodni javnosti precejšnjo pozornost: po dolgotrajnih težkih borbah se je Francija odločila, da prizna Tuniziji popolno notranjo samovlado.

Ta mohamedanska in arabska dežela na severni obali Afrike, ki so jo l. 1881 zasedli Francozi, ima sicer še vedno svojega vladarja in je na papirju posebna država, v resnici so pa bili domačini doslej v njej brez vsakega resničnega vpliva. Vsa gospodarska in politična oblast je bila v rokah francoskih naseljencev, ki so se v zadnjih 4 letih vgnezdili v Tunizijo. Četudi jih ni bilo tam niti 5 odstotkov, so vendar neomajno vladali približno trimilijonski arabski večini.

V deželi se je naselilo v teku časa tudi precej Italijanov, ki so se polagoma namnožili na okrog 80 tisoč duš. To je bil razlog, da je tudi Italija zahtevala zase Tunizijo. Zavaljo Tunizije se je sprla s Francijo, češ da se ji je zgodila krivica, ker ji niso dovolili zasesti te arabske pokrajine.

Razume se, da so Tunizijci grdo gledali, kako se tuji narodi kregajo in pulijo za posest njihove domačije. Toda dokler so bili domačini še neorganizirani, v pretežni večini nepismeni, predvsem pa brez pravih voditeljev, si niso mogli pomagati.

HABIB BURGIRU

Vendar mladina Tunizije je hodila študirat v Pariz ter se tu navzela idej francoske revolucije o »svobodi, bratstvu in enakosti« med ljudmi in narodi ter hotela ta načela uresničiti v lastni domovini.

Iz te mladine se je vzdignil pred 25 leti nadarjen in bojevit človek: Habib Burgiba. Kot sin ne ravno premožnih staršev se je podal v Pariz ter se tu izoblikoval v ostroumnega jurista in dovršenega govornika. Nato se je vrnil domov, postal odvetnik ter se priključil stranki »Destur«, ki je imela v programu državno neodvisnost Tunizije. Stranka je bila ustanovljena na verski podlagi ter odklanjala v politiki uporabo nasilja.

L. 1934 se je pod vplivom Burgibe organizacija razklala. Nastal je Novo-Destur, ki je trdil, da je proti krivičnim in nasilnim tujcem opravičena tudi sila. In res so v Tuniziji kmalu bile proglašene stavke, nastali so nemiri in spori.

Burgibo so Francozi zaprli, osvobodili in spet zaprli. Mož je za pravico svojega naroda prebil 12 let v ječi in bil nato poslan v internacijo. Njegov narod mu je dal naziv »velikega boreca«.

Zadnja tri leta je Burgiba preživel z ženo in otroki na francoskem otoku Ile de Groix v Bretaniji. Okoli njega so stalno krožili po-

litisti. Šele ko so se v Tuniziji pojavili »felagi«, to se pravi »sekači glav«, ki so v vse večjem številu morili francoske priseljence ter postajali čedalje bolj številni in nevarni, se je pariški vladi posvetilo, da bi bilo vendar razumneje, sporazumeti se z Burgibo.

Z družino so ga preselili na razkošno graščino v bližino Pariza ter ga začeli vabiti na razgovore. Pod Mendès-Franceom so časnikarji opazili, kako Burgiba vse česče obiskuje sedež predsedništva vlade v Parizu.

Ujetnik je postal glavni posredovalec med Francijo in uporno Tunizijo. Med tridimi in zapletenimi pogajanjmi, ki so trajala približno sedem mesecev, Burgiba ni bil uradni zastopnik svoje domovine, vendar je v prvi vrsti njegova zasluga, da je bil dosežen zgodovinsko važni sporazum.

NEHRU ZAPADA

Tunizija je po sporazumu postala v notranji upravi in zakonodaji popolnoma neodvisna. Imela bo parlament in vlado, ki imata pravico ustanoviti lastno sodstvo in policijo, imenovati domače uradništvo, razpisovati

zmagovalec. Sprejem je Burgibo tako pretresel, da je začel jokati pred 300.000 ljudmi. Temu mčzu se bo gotovo posrečilo vzpostaviti v deželi red in mir.

Francozom je pa rekel, da »se ne bodo kesali«, da so dali Tuniziji samovlado in enakopravnost. Povedati je hotel, da se šele sedaj pričanja doba prijateljstva med Francijo in njegovo domovino. To je izjavil mož, ki je desetletja vodil borbo proti Franciji z vsemi sredstvi nasilja.

Njegovo ravnanje dokazuje, da ni samo revolucionarni narodnjak, temveč obenem bistri in trezen državnik, ki ve, kaj je trenutno dosegljivo. Zato so mu vzdeli naziv »Nehru zapada«.

BELA ROKA

Razume se, da so s sporazumom nezadovoljni tudi nacionalistični skrajneži v Franciji. Neki general je označil dan podpisa za »dan narodne žalosti«. Popušcanje v Tuniziji — trde nacionalisti — bo vplivalo kot nalezljiva kuga v vseh ostalih posestih Francije v severni Afriki. Kako je mogoče odbiti

Novi prostori uprave in uredništva Novega lista so v ul. Fabio Filzi 10/I

pravice in organizirati gospodarstvo ter vzdrževati svoje šolstvo. Arabščina postane uradni jezik Tunizije.

Francija si je pridržala samo dve stvari: v njenih rokah sta ostali zunanja politika in vojska. V vsem drugem je dežela samostojna.

S tako rešitvijo so v Tuniziji nezadovoljni najprej franoski naseljenci, ker bodo prišli ob vse prednosti ter postali enaki Arabcem. Boje se tudi, da bi se sedaj domačini nad njimi ne maščevali.

Nezadovoljni, so obenem skrajni arabski nacionalisti, felagi, kajti njihovo geslo se še vedno glasi: »Ven z vsemi tujci iz naše domačije! Tunizija naj bo neodvisna država z lastno vojsko in diplomacijo!«

Felagi nadaljujejo navzlic sporazumu nasilno borbo proti Francozom. V malih oboroženih oddelkih napadajo vojaštvo in požigajo hiše naseljencev.

Toda Habib Burgiba ima na srečo Francije v Tuniziji velikanski ugled in vpliv. Ko se je pred kratkim vrnil po dolgem izgnanstvu v domovino, so ga rojaki sprejeli kot pravega vladarja. Nepregledne množice so vriskale od navdušenja, tisoči konjenikov so mu mahali z zastavicami. Vrnil se je kot

samovlado Maroku in Alžeriji, če jo je Pariz dovolil Tuniziji? Kaj bo s stotisoči in stotisoči francoskih priseljencev, ako nad njimi zavladajo Arabci?

Dogodki v severni Afriki dajejo na videz prav nacionalistom. Odkar so se začela pogajanja o samovladi Tunizije, je val nasilstev n. pr. v Maroku silno narastel. Položaj je v tej deželi posebno napet zato, ker je prišla pod oblast Francozov šele l. 1912 ter se ljudje še živo spominjajo časov, ko je bil Maroko svoboden in neodvisen.

Želja po neodvisnosti je zajela vse sloje naroda, posebno po l. 1942, ko so se Amerikanci izkrkali ter obljubljali Maroku po vojni popolno svobodo.

Toda z vrnitvijo Francozov so bili čez noč uničeni vsi upi na neodvisnost: Francija je vpeljala staro stanje ter razgnala stranko »Istiklal«, borečo se za državno samostojnost Marokancev, nato je odstavila in poslala v izgnanstvo domačega »vladarja« sultana Ben Jusefa, ker je očitno podpiral »Istiklal«.

Kakor se običajno zgodi, se je tedaj odporniško gibanje skrilo v podzemlje. Nastale so tajne organizacije in v deželi so se poja-

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

EINSTEINOVA OPOROKA

Slavni atomski učenjak in največji fizik našega časa Albert Einstein je nekaj dni pred svojo smrtjo podpisal poziv na vse vlade sveta in na človeštvo. Z njim je podpisalo še devet največjih sodobnih znanstvenikov Evrope, Azije in Amerike.

Einsteinov prijatelj angleški fizik in filozof Russell je zadnjo soboto prebral pred zbranimi časniki ta skupni poziv. V njem pravijo znanstveniki, ki so edini poklicani soditi o atomski sili, približno tole: če pride do nove vojne in se v njej države poslužijo jedrnega orožja, bodo vodikove bombe zbrisale s površja zemlje ves človeški rod. Zato zaklinjajo in rotijo odgovorne državnike, naj ne pričenjajo več nohene vojne.

Tu ne gre več za to, ali je kdo komunist ali antikomunist, kajti pogin grozi vsem ljudem, pa naj bodo tega ali drugega prepričanja. Zavedajte se svojega človečanstva, — kličejo politikom — »in pozabite na vse ostalo!«

Poziv je močno pretresel mednarodno javnost. Upajmo, da bo vplival tudi na zastopnike Združenih držav, Sovjetske zveze, Velike Britanije in Francije, ki se sestanajo prihodnjo soboto v Švici, da bi se posvetovali, kako naj se ustvari trajen mir med narodi.

Poziv učenjakov so toplo pozdravili tudi v vatikanskih krogih.

NEHRU SE JE VRNIL V DOMOVINO

Ko je Nehru prispel iz Jugoslavije v Rim, mu je La Pira čestital v imenu Florence, da se tako vneta bori za svetovni mir. Brzjavka končuje z evangelijem: »Blagor miroljubnim, kakaj ti bodo zemljo posedli.«

Pozdrav mu je poslal tudi Nenni. V Rimu sta Nehruja sprejela tudi Pij XII in predsednik republike. Po enodnevnih razgovorih s predstavniki vlade je odletel v London in odtod domov v Indijo.

Njegovo dolgo potovanje po svetu je bilo koristno, ker je pripomoglo ohraniti mir med narodi.

USTAVITE PROTIZAKONITE PROCESE!

Policija preganja na Tržaškem ljudi, ker so se za časa vojne borili na strani zveznikov proti fašizmu in nacizmu. Še vedno drži v zaporu škedenjce in pred kratkim je zaprl Igorja Deklevo. V Vidmu hočejo uprizoriti pravcati politični proces, kakor smo jih doživljali pod fašizmom v Trstu. Saj je tamkajšnje državno tožilstvo vložilo obtožbo kar proti 57 bivšim borec, katerim očita, da so ubijali, kradli živino, krompir, moko itd.

Dne 5. julija so jih pričeli zasliševati in do sedaj so jih zaslišali 20. Te aretacije, zasliševanja in sploh vsi ti procesi so protizakoniti! Saj je vendar Italija podpisala mirovno pogodbo, po kateri ji je prepovedano vznemirjati italijanske državljane zaradi dejanj, ki so jih zagrešili kot borci na strani zveznikov.

Ugled demokratske italijanske republike zahteva, da se mirovna pogodba spoštuje in bi zato rimska vlada morala vsa ta protizakonita postopanja svojih oblastev brez odlašanja preprečiti.

Bojimo se pa, da tega pravno neovrgljivi

vega in politično edino pametnega stališča ne bodo upoštevali, temveč storili slovenskim ljudem vnebovpijočo krivico.

Zakaj ne stavi državni tožilec na obtožno klop fašistov, ki so požigali slovenske vasi, mučili pripornike in metali naše ljudi žive v ogenj? Če bi hotel iztakniti v videmski, goriški in tržaški deželi fašiste, odgovorne za taka in druga nedovoljena dejanja, bi njegov stroj lahko dolgo hrustal.

Toda mi ne zahtevamo tega, marveč samo to, da pusti Slovence lepo pri miru ter spoštuje mirovno pogodbo. Ali zahtevamo morda preveč?

S takimi procesi se samo zastrupljajo odnosi med tu živečima narodom ter neti sovražstvo med sosednjima državama.

VSAKO LETO NOVA VLADA

Od 1. 1948, ko je Piemont postal ustavna kraljevina, pa do 1. 1922, ko se je Mussolini polastil oblasti, se je vlada menjala kar štiriinšestdesetkrat. Skoro vsako leto ena nova. Najdalj je držal vladno krmilo grof Cavour, in sicer 7 let (od 1852 do 1859). Prekosil ga je De Gasperi, ki je bil 8 let ministrski predsednik. Mussolinija ne moremo šteti, kajti on se je 21 let ohranil na oblasti z nasiljem.

Sedanji tajnik Kršč. Demokracije Fanfani je vladal le 12 dni. Radovedni smo, koliko časa se bo držal Anton Segni.

AVSTRIJSKE ZAHTEVE

Napočil je čas — pišejo Salzburger Nachrichten — ko se bo moralo vse avstrijsko ljudstvo dvigniti v obrambo južnotirolskih bratov. Rim trdi, da ima vsak državljani pravico, se naseliti v Italiji, kjerkoli mu drago, obenem pa organizira načrtno naseljevanje nemške zemlje na Tirolskem. Avtonomija, ki jo je De Gasperi obljubil manjšini, je ostala na papirju, kajti v pokrajinskem zboru ima večino tridentinski Italijani, tako da je manjšina na lastni zemlji brez vpliva in oblasti.

Če se hoče Italija pomiriti z Avstrijo — pravi list — naj najprej ustavi umetno naseljevanje in spremeni zakon o avtonomiji.

POMORSKE OROŽNE VAJE

Sredi julija bodo priplule v Split 4 britanske križarke in 4 podmornice, da izvedejo z jugoslovansko vojno mornarico skupne orožne vaje. Namišljene borbe bodo naperjene zoper »sovražne« ladje, ki hočejo izkreati vojaštvo v Dalmaciji.

Pozneje pojde del jugoslovanskega vojnega brodograja na otok Malto, kjer ga bodo Angleži vežbali v najnovejšem načinu vojskovanja. To je dokaz, da vlada med Veliko Britanijo in Jugoslavijo prijateljstvo in da ji na zapadu zaupajo.

NOVA STRANKA

Bivša Osveobodilna fronta je sklenila spopiti se s stranko Cucchiya in Magnanija v tako zvano Unione Socialista Indipendente ali v Neodvisno socialistično združenje. Ustanovili so pripravljalni odbor, v katerem so med drugimi dr. Deklevo, Franc Štoka in g. Kosmina.

V demokraciji ima sicer vsakdo pravico se povezati s komerkoli, toda ali bo ta zveza Slovincem koristila, je drugo vprašanje. To bo dokazalo samo dejansko življenje.

BEBLER V STRASSBURGU

V Strassburgu na Francoskem je sedež tako zvanega Evropskega sveta. Kaj je to, je začetek bodočega parlamenta Združenje Evrope, v katerem je danes zastopana le večina zapadnoevropskih držav. V njem ni še Španije, Portugalske, Avstrije in Švice. Sovjetske zveze in njej priključenih držav tudi ni zraven.

Zanimivo je, da je Jugoslavija poslala letos v Strassburg Aleša Beblerja kot opazovalca. Jugoslavija ne more biti članica, ker so po pravilih pripuščene le dežele z zapadno demokratično ureditvijo. »S časom« — je rekel Bebler — »je pa mogoče, da najdemo sporazum.«

VAŽEN IZUM

Britanska mornarica je uvedla novo turbino na plinski pogon, o kateri trdijo, da je najnaprednejša te vrste na svetu. Novi stroj je natančno dvakrat lažji kot dosedanji, a žene ladjo naprej s skoraj dvojno brzino.

Strokovnjaki sodijo, da je s tem zadan smrtni udarec dosedanemu načinu plovbe v vojni mornarici.

NEMŠKI UČENJAKI

Hitler je hotel spraviti Angleže na kolena tudi s tako zvanimi izstrelki V2. Na majhnih letalih, ki so bila brez moštva, je pošiljal čez morje velikanske granate, iz katerih so deževale bombe na angleška mesta.

Pri iznajdbi izstrelka je imel velike zasluge tudi prof. Oberth. Sedaj je ta nemški učenjak v Ameriki in pomaga ameriški vojski proizvajati slično orožje. V isti tovarni dela z njim že čez 100 nemških strokovnjakov.

Nemci so zaposleni tudi v Sovjetski zvezi, predvsem v tamkajšnjih atomskih zavodih. Pravijo, da je to najbolj dragocen vojni plen, ki so ga Rusi naredili v Nemčiji.

ŠTIRJE »VELIKI«

V nekaj dneh se sestanajo v Ženevi najvišji zastopniki Sovjetske zveze, Amerike, Anglije in Francije. Časnikarji so se zanimali, koliko tehta eden in drugi in kakšna je njihova plača.

Najtežji je Rus Bulganin. Tehta 90 kg. Anglež Eeden jih ima 79, Eisenhower 76, Francoz Faure pa le 72. Letne plače so naslednje: Eisenhower 63 milijonov lir ali mesečno nad 5 milijonov; Eden 17 milijonov in pol na leto, Faure pa le 6 milijonov in 600 tisoč. Kolika je Bulganinova plača, niso mogli zvedeti, ali vsak naš človek bi bil prav gotovo z njo zadovoljen.

NOVE ŠOLNINE

To jesen bodo šolske pristojbine znatno povišane. Na nižji srednji šoli so še male: vpisnina 150 lir, letna šolnina pa 250. Na višji gimnaziji in liceju je že hujše; vpisnina znaša 1200 lir, letna pristojbina 5400, skupaj 6600. Za revne družine je to precej. Pristojbine na univerzah so pa zanje naravnost nedosegljive.

Posledica je ta, da bodo visoke šole lahko obiskovali le otroci bogatih staršev, četudi so tepeji, pridni in nadarjeni reveži naj pa gre do — krave past.

SMRTNA NESREKA

Tržaškega pisatelja in našega kulturnega sodelnika, prof. Alojza Rebulo, je doletela bridka izguba. Dobil je sporočilo iz Avstralije, da se je tam smrtno ponesrečil brat Nini. Uredništvo Novega lista izreka g. profesorju in njegovi družini najgloblje sožalje.

Zgodovinski sklep francoskega parlamenta

Nadaljevanje s 1. strani

vili partizanski oddelki. Od tistega časa francoska oblastva in francoski naseljenci nimajo več miru. Število atentatov stalno narašča; danes zgori hiša tega, jutri drugega naseljenca, na samotnih cestah odkrivajo trupla umorjenih Francozov, ponoči si nihče ne upa več iz stanovanja.

Ker sodijo, da jih Francija dovolj ne ščiti, so naseljenci segli po samoobrambi. Ustanovili so lastno ustrahovalno organizacijo »Belo roko« z geslom: Za vsakega Francoza mora pasti glava enega uglednega Marokanca!

Tako se sedaj dežela pogreza v krvi in nasilju.

ZGODOVINA SE NE DA ZAUSTAVITI

Še težji je položaj v sosedni Alžiriji, ki je štirikrat večja od Francije. To deželo so l. 1947 proglasili za sestavni del matične države ter njene prebivalce izenačili s Francozi.

Na papirju so polnovredni in enakopravni državljani, toda dejanske razmere so povsem drugačne. Alžirija, ki šteje 10 milijonov duš, bi morala imeti v pariškem parlamentu 120 poslancev, a jih ima samo 30. In še od teh je pridržanih francoskim naseljenecem 15. Kje je tu politična enakopravnost?

Samo po sebi se razume, da so skoro vsi uradniki Francozi in da je francoščina uradni jezik. Najhujše pa so gospodarske in socialne razmere. Mohamedanskim delavcem dajejo za isto delo manjše plače kot francoskim. Pred kratkim je posebna preiskovalna komisija francoskega parlamenta proučevala

razmere v Alžiriji ter ugotovila, da znaša povprečna plača domačina 360 frankov ali 600 lir dnevno.

In od tega — pravi poročilo — se mora preživljati navadno šest- do osemčlanska družina. Delavci so povrh zaposleni le 150 dni v letu in se lahko štejejo med srečne, če sploh dobe delo.

Krivično so razdeljena tudi davčna bremena. Komisija navaja nadvse značilen primer francoskega naseljenca, ki je lastnik 1200 hektarov vinogradov v vrednosti ene milijarde in več sto milijonov frankov. Za vso to bogatijo je plačeval državi recí in piši 25 tisoč frankov letnega davka.

Kdo se bo po vsem tem še čudil, da se ljudje puntajo in da iščejo pomoči pri svojih verskih in krvnih bratih v Egiptu in drugih arabskih deželah? In res je Arabska liga glavni podpornik odporniškega gibanja v Alžiriji, Maroku in Tuniziji.

Da je francoski parlament navzlic temu pretekli teden priznal Tuniziji samovlado, je dokaz, da je v Parizu začel končno zmagovati razum. To so storili, čeprav se zavedajo, da je pogodba s Tunizijo samo uvod v bodočo samovlado vse severne Afrike. Sklep je pameten, zakaj razvoj zgodovine se ne da zaustaviti. Doba kolonializma, v kateri so veliki narodi tlačili in izkoriščali šibke in male, gre h koncu. Bolje je dati podvrženim narodom pravočasno svobodo in samostojnost ter jih spremeniti v zveste prijatelje, kot da se s časom vendarle odcepijo ter postanejo smrtni sovražniki.

MORDA GA BO PERO REŠILO

Ves svet pozna C. Chessmanna, ki je bil pred 6 leti zaradi ropov in umorov obsojen na smrt. V ječi se je izkazalo, da je izredno nadarjen. Naučil se je na pamet vse paragrafe in si sam sestavil tako spretne obrambe, da je sodišče že šestič odločilo izvršitev smrtne kazni. Obenem je postal učinkovit pisatelj.

V knjigi »Celica 2455« je tako mojstrsko opisal poslednje trenutke na smrt obsojenega, da so delo prevedli v 12 jezikov in predelali celo v film. Mož je postal slaven in zaslužil težke milijone, ki jih je dal — za dobrotelne namene.

Dne 15. julija bi moral končno v plinsko celico, a so spet odložili kazen. Morda se bo s peresom rešil smrti.

KAJ VSE »LJUBEZEN ST'RI«!

Pred dobrim tednom so sredi Londona nenkrat zatulile sirene in gasilske čete so drvele proti veliki bolnišnici, da zadušijo požar, ki je v njej izbruhnil.

Tu jih je čakalo presenečenje: bolniki se sprehajajo po vrtu, zdravniki mirno delajo, o ognju ne duha ne sluha. Kdo je dal alarm? Pri preiskavi je lepa strežnica Lyne jokaje priznala, da je ona telefonirala. Priklicati je hotela naglo svojega ljubega ognjegasca Johna, pa je pomotoma alarmirala vso požarno brambo.

Gasilci so pospravili brizgalke, cevi in lestve ter jo smeje odkurili.

ZANIMIV POPIS

Iz uradnih števil izhaja, da živi v Trstu 202 gluhonemih oseb.

Kakšen je Peron?

O njem se ljudje po svetu sprašujejo, kako je mogoče, da se toliko let drži na vladi. Čudijo se posebno zato, ker je mož poln nasprotij: danes trdi eno, jutri popolnoma nasprotno, a pri tem mu ni mogoče niti očitati, da laže, kajti vsakokrat je prepričan, da govori resnico.

Generali so mu doslej vse napake spregledali zavoľjo tega, ker ne zna nihče med njimi tako vplivati na preprosto ljudstvo kot Peron. Beseda mu teče gladko in z demagoškimi gesli mu je še zmerom uspelo se izmotati iz težav ter potegniti neuke množice za seboj.

Ko je v Argentini izbruhnila težka gospodarska kriza in je država izčrpala vse svoje dolarske prihranke iz vojne dobe, si je Peron kaj enostavno pomagal. Sklical je ogromno ljudsko zborovanje in začel:

»Dragi bratje! Pravijo, da so naše finance v slabih vodah in da nimamo več dolarjev. Jaz sem človek iz ljudstva, človek kot vi, in se na take reči ne spoznam. Bo že držalo, da smo prej imeli dolarje. Toda povejte mi, koliko teh bajeslovnih dolarjev je že kdaj prišlo v vaše žepe?« »Nobeden« — je zatulila množica.

»In kolikokrat ste v časih, ko je Argentina bila baje preplavljena dolarjev, videli enega samega?« — »Nikoli!« — je zadonel odgovor.

»Niti jaz, ki sem mož iz ljudstva kot vi, jih nisem videl. Ko grem kupit kilogram kruha, ga ne plačam z dolarjem, ampak s pesosom. Kaj pa vi?« — »Mi tudi!« je zagr-melo.

Peron je nato razložil ljudem, kako bo vse dobro in kako se vrne v deželo blaginja, in množica se je navdušena vrnila domov.

Ravno tako površno in lahkomišno je presojal Peron tudi razmerje med Cerkvijo in državo. Prijatelji so ga svarili, naj pazi, kaj dela, in naj se zaveda resnih posledic svoje horbe proti katolikom. Nekaj časa je okleval in ni vedel, kaj bi.

Ko ga je obiskal nuncij in mu očital, da uvaja proticerkveno politiko, je začudeno vzkliknil: »Kaj? Jaz, da sem antikolik? Poglejte razpelo nad mojo glavo. Križ imam tudi v svojem stanovanju. Vsak večer poklekнем predenj in molim. Molim za svojo dušo in dušo svoje nepozabne žene.« Tedaj se mu je pretrgal glas, začel je jokati in vzdihovati.

Nunciju se je zasmilil v srce. Prepričan je bil, da je hvala Bogu vse urejeno.

Nekaj dni zatem se je Peron spet prepričal, da so mu katoliki nevarni, slíhal je, da so duhovniki zoper njega in da o njem slabo govore. Razhudil se je ter podpisal celo vrsto proticerkvenih zakonov in ukrepov.

Po vojaški vstaji so ga generali čvrsto pri-jeli. Zahtevali so od njega, naj se pomiri s Cerkvijo, sicer mu odrečejo podporo.

Spet se je začudil, kako mu morejo očitati, da je antikolik. Razume se, da je vse obljubil, kakor da je bil zmerom istega misljenja.

Hladni in trezni generali bodo to pot poskrbeli, da se Peron spet ne premisli. Drže ga na vladi, ker nimajo zanj pripravnega namestnika.

NOVICE

ZDRAVILO PROTI BREZPOSELNOSTI

V Trstu je skoro 20 tisoč brezposelnih, razmeroma več kot v drugih krajih Italije. Več kakor 3600 družin živi samo od javnih podpor. Nad 5500 družin ne zasluži dovolj za vsakdanji kruh. Posledica je, da mora čedalje več domačinov s trebuhom za kruhom v tujino. Po uradnih številkah se je lansko leto izselilo 5735 oseb.

Politiki si belijo glavo, kako premagati to težko gospodarsko krizo. Poslanec Schiratti pravi, da bi bilo potrebno najprej ustaviti dotok priseljencev. Zato naj se nove gospodarske ustanove premeste iz Trsta v notranjost, recimo v Furlanijo. Poslanec Brusasca je pa v parlamentu trdil, da znajo tukajšnji ljudje več jezikov in zato naj bi se po načrtu selili v tujino, kjer take delavce iščejo.

Oba demokristjana imata namreč prav, da je Trst prenaseljen. Vendar bi naše mesto morali zapustiti najprej oni, ki niso domačini. Naj se vrnejo domov, da pridejo Tržačani do kruha. Šele tedaj, ko so vsi domačini zaposleni, naj bi bili nameščeni tujci.

To je edino zdravilo, ki bi res pomagalo.

50 MILIJONOV

Po zadnjih uradnih številkah je prebivalstvo zapadne Nemčije doseglo ta mesec natančno 50 milijonov duš. V vzhodni Nemčiji, ki je pod oblastjo komunistov, živi pa okrog 18 milijonov ljudi.

Dopisi v Tržaškega

NOVA MAŠA V NABREŽINI

Preteklo nedeljo smo v naši župniji obhajali izredno slavlje. Salezijanec g. Viktor Godnič, sin preprostih slovenskih staršev iz Nabrežine, je pel novo mašo. Za duhovniški poklic se je g. novomašnik odločil v poznih mladeniških letih. Prej je bil nameščen v trgovini, kjer si je služil kruh kot trgovski pomočnik. Obenem se je z veliko vnemo in ljubeznijo bavil s športom. Bil je odličen nogometaš in igral v najbolj priznanih enajstoricah italijanskega nogometa.

Vrli mladenič se je odzval klicu za duhovski stan med zadnjo svetovno vojno, v dobi velikih moralnih in materialnih pretresov. Sprejet je bil v salezijanski zavod, kjer je, prežet z notranjo duhovno silo in vztrajnostjo po nemalih težavah uspešno dovršil bogoslovje.

Novo mašo je slavljenec pel ob veliki udeležbi vernikov. Pred cerkvenimi vrati so ga izmenoma pozdravili trije dečki in tri deklice. Izročili so mu križ in evetje ter posuli cerkveni prag s trnjem. Med mašo sta mu govorila domači župnik v slovenščini, nekdanji upravitelj naše župnije g. Virgulin pa v italijansčini.

Novomašnik se je pri popoldanskem blagoslovu, kjer je prišlo do izraza naše ljudsko petje, res lepo in ganljivo zahvalil vsem tistim, ki so na kakršen koli način pripomogli, da se je izvršila njegova srčna želja, postati duhovnik. Med govorom, ki je vseboval lepe in globoke misli, se je orosilo marsikatero oko. Slovesnost se je zaključila na domu njegovih ožjih sorodnikov pri vselem omizju, kjer so poleg drugih gostov bili zbrani tudi cerkveni pevci in pritrkovavci. Izredno slavlje se je končalo ob zvokih lepe slovenske pesni. Pomembni praznik bo vsem ostal v najlepšem spominu.

G. novomašniku želimo, da bi mu Bog naklonil veliko blagoslova na njegovi življenjski poti, ga ohranil pri najboljšem zdravju ter ga utrdil z duhovnimi darovi, da bi čim uspešneje mogel izvrševati svoj vzvišeni poklic v blagor slovenskega naroda.

ŠEMPOLAJ

Vso našo vas je pretekli teden globoko pretresla vest, da se je naš domačin Nini Rebula smrtno ponesrečil v daljni Avstraliji. Mladi, nadarjeni fant se je lansko leto podal v tujino, da si poišče kruha, ki mu ga skopa kraška zemlja ni mogla dati. Mladenič se je komaj nekoliko vživel v nove razmere, ko je zla usoda hotela, da je 17. junija zgubil življenje pri prometni nesreči.

Pokojni je brat našega mladega nadarjenega pisatelja prof. Alojza Rebule in je tudi sam kazal veliko zanimanje in ljubezen za naše slovstvo.

Novi list je lansko leto priobčil njegovo pismo s potovanja v Avstralijo, v katerem se je pisec izkazal kot odličen opazovalec ljudi in okolja.

Za pokojnim ne žaluje samo njegova družina, marveč tudi vsa slovenska skupnost na Tržaškem, saj je z njim zgubila enega najboljših sinov.

Užaloščeni g. mami, bratu prof. Alojzu in vsem ostalim sorodnikom izrekajo domačini svoje najgloblje sožalje.

Mladi Nini pa naj mirno počiva v Stvarniku.

LONJER

Lonjerci živo sledimo dogodkom, ki se te dni odigravajo v ladjedelnici sv. Marka. Tamkajšnje razmere se namreč močno odražajo tudi pri nas, saj mnogi naši domačini že leta in leta tam delajo.

Tudi pri nas je porazno odjeknila vest, da so v ponedeljek odpustili z dela nove delavce, tako da je število odpuščenih naraslo na 745. Če upoštevamo, da še vedno stavka približno 200 varilcev, je danes skoraj 1000 delavcev izločenih iz proizvodnje, kar prinaša neprecenljivo škodo celotnemu tržaškemu gospodarstvu.

Kljub enotnemu odporu, ki so ga dali delavci, smatra ravnateljstvo ladjedelnice za potrebno vpeljati nove akordne tarife. Delavski sindikati se tej spremembi upravičeno upirajo, saj je znano, da so tržaški kovinarski delavci slabše plačani kot njih tovariši v vseh ostalih ladjedelnicah Italije.

Za zadevo se je zavzel tudi dr. Palamara, ki sedaj posreduje med sindikati in ravnateljstvom.

OBVESTILO

V današnji številki prilagamo položnice za naše naročnike s Tržaškega. Prosim, da jih izpolnijo ter nesejo na poštni urad.

UPRAVA

teljstvom. Če tudi njemu ne uspe rešiti spora, bo moral stvar vzeti v roke minister za delo.

Najvažnejša tržaška industrija je torej v veliki krizi. Ljudje se sprašujejo, kdo je za to kriv. Piccolo je zadnje čase napisal vrsto člankov, v katerih je ostro napadel vladne kroge, češ da ne kažejo pravega razumevanja za tukajšnje razmere. Če se je celo ta list, ki je doslej blagoslavljal vse, kar je prihajalo z juga, upal tako napisati, tedaj vidimo, da je tržaško gospodarstvo res v stiski, iz katere se ne bo izklopalo brez korenite takojšnje vladne pomoči.

RICMANJE

Marsikateri naš človek na Tržaškem ne ve, da imajo možje in fantje iz Ricmanj pravico si izvoliti svojega župnika.

Volitve potekajo v cerkvi in volivci prosto zbirajo med kandidati, ki jih predloži škofija. V tržaški škofiji imajo enako pravico le moški iz Boršta.

Take volitve so bile pri nas predpreteklo nedeljo. Za novega župnika je bil izvoljen naš dosedanji župni upravitelj g. Albin Grmek.

Kljub uradnemu vabilu, ki ga je volilnim upravičencem poslala dolinska občina, se je volitev udeležilo le piščlo število volivcev.

Velika škoda, da kažejo Ricmanjci tako brezbriznost za lepa in pomembna izročila.

Novemu župniku prisrčno čestitamo in mu želimo obilo božjega blagoslova pri izvrševanju njegove vzvišene naloge v korist vere in naroda.

DEVIN

Nahajamo se v polni turistični sezoni, ki pa nam letos žal ni preveč naklonjena. Saj skoraj vsak dan dežuje in včasih celo zebe. Kljub tem neprilikam opazamo letos pre-

cejšen dotok tujcev, predvsem Avstrijcev in Nemcev.

Vse kaže torej, da je naša obala kljub slabemu vremenu silno vabljiva. Prepričani smo, da bi se z dobro organizacijo moglo tujski promet znatno dvigniti. Zato res ne razumemo, kaj čakajo naši hotelirji in gostilničarji, da bi sedli za skupno mizo in ustanovili krajevni turistični odbor.

Prepričani smo namreč, da bi z združenimi močmi mnogo več dosegli kakor danes, ko vsak skrbi le zase.

Kakor smo že pisali, naše obrtnike silno zanima, ali bodo oblastva v Trstu odobrila vsoto 4 milijonov lir, ki jih je občina namenila kot prispevek družbi Telve, da razširi telefonsko mrežo v Sesljanu in Devinu. Upamo, da bodo oblastniki uvideli nujno potrebo po telefonu v naših vaseh, saj je to prvi pogoj za rast in napredek tujskega prometa. Če bi nam prispevek odbili, bi povzročili veliko gospodarsko škodo vsemu našemu predelu.

DOLINA

Preteklo nedeljo smo Dolinčani slovesno obhajali praznik sv. Urha, našega farnega zavetnika. V vasi je kakor vselej tudi letos vladalo praznično razpoloženje, saj je splošno znano, da imamo svoje »opasilo« v veliki časti.

Ta dan sta bili v naši cerkvi kar dve poroki. Najprej sta stopila pred oltar g. Maver, Aldo in gđ. Loredana, hčerka g. Olge Kos iz Doline. Drugi par pa sta bila g. Pangerc Sergij in gđ. Meri. Mladim zakoncem želimo mnogo sreče ter božjega blagoslova na novi življenjski poti.

Zvečer pa so nas obiskali dijaki klasične gimnazije iz Trsta ter nam dovršeno zaigrali veseloigro Roksi.

Dolinčani so ponovno pokazali, kako ljubijo slovenske prireditve, saj so napolnili dvorano do zadnjega kotička. Mladim in požrtvovalnim dijakom se najtopleje zahvaljujemo ter jih vabimo, naj nas še kdaj obiščejo.

DROBNE VESTI

Iz Trsta

USPOSABLJENOSTNI IZPITI NA TRGOVSKI AKADEMIJI

Od 20. junija do 3. julija 1955 so bili na Državni trgovski akademiji usposobljenostni izpiti. Izpit so položili: Ferluga Jadranka, Klun Mira, Meden Egon, Sedmak Ivana, Sosič Viktor, Tortul Hilda, Vrabec Milena, Zajec Nadja.

Iz Gorice

DVA NOVA DOKTORJA

Na Gregorijanski univerzi v Rimu so te dni proglasili za doktorja bogoslovja g. Alojzija Ristitsa, ravnatelja nadškofijskega urada v Gorici.

V istem času pa je na dunajskem vseučilišču dosegel čast doktorja iz bogoslovja g. Felc Franc, doma iz Idrije. Novi doktor je pred leti služboval v Kojskem in v Kanalu, v zadnjem času pa bil katehet na Dunaju.

Obema doktorjema prisrčno čestitamo.

ŽRTVE PRAZNIKOV

V Združenih državah obhajajo 4. julija Dan neodvisnosti. Iz velikih mest drvi tedaj vse v naravo iskat hladu in okrepčila. Promet na cestah je tak, da se pripetijo vsako leto številne nesreče. Letošnji 4. julij je zahteval kar 773 mrtvih. Nikoli še toliko!

Križa sta prenegla vožnja in kozarček preveč pod kapo.

Dopisi iz Goriške

Z OSLAVJA

Vest, da bo mestni svet na prihodnji seji razpravljati tudi o gradnji vodovodnih naprav na Oslavju in v Št mavru, je silno navdušila naše ljudi.

Goriška občina bo zaprosila za državni prispevek, kakor določa zakon o gradnji kmečkih vodovodov. Prispevek znaša 75 odstotkov vseh gradbenih stroškov. Za dela bodo pri nas potrošili 16 milijonov lir.

Ko bo načrt uresničen, bodo tudi Oslavci in Št maverci uživali zdravo pitno vodo, ki je prvi pogoj za zdravje ljudstva in njegovega gospodarskega napredka.

Ne bo odveč, če se ob tej priliki spomnimo Novega lista, ki ves čas od njegovega zopetnega izhajanja posveča veliko pažnjo prav temu vprašanju.

ŠTANDREŽ

Ministrstvo javnih del je v petek, 8. julija, pooblastilo goriško županstvo, da lahko odda na dražbi gradnjo vodovoda v stranskih ulicah Štandreža. Večletno odlašanje z deli je povzročilo našim kmetovalcem težko škodo. Glavni vzrok birokratske prepočasnosti pa leži v okostenelem centralizmu, ki je rak rana laške uprave.

Proti temu zlu napoveduje sedaj borbo tudi nova vlada, saj ima v programu čim širšo decentralizacijo.

Novi vladi želimo, da bi pri tem delu imela mnogo sreče.

PLEŠIVO

Pri nas v Plešivem in v Susidi je vzplamtel žarek upanja, da bo tudi v naših vasicah morda celo v kratkem zasvetila električna luč. Našim mamiciam in očakom, ki tako radi čitajo poučne časopise in knjige, se bodo ob boljši luči odpočile od petrolejke utrujene oči. Zvedeli smo namreč, da je krminski občinski svet razpravljati na ponedeljkovi seji o potrebi napeljave električne luči v naše vasi.

IZ RONK

Slovenec v Ronkah je užalostila nesrečna smrt 17-letne mladenke M. Štrukljeve iz ulice Benedetto Croce.

Uslužbenec vodovodnega konzorcija Rino Freschi je zasledoval poljske tatove v bližini Pierisa. Ker nesrečno dekle ni moglo pravočasno zbežati, se je skrilo v koruzo. Ko jo je stražnik odkril, jo je hotel zgrabiti. Po nesreči se je njegov samokres sprožil in zadel dekle v stegno. Z rešilnim avtom so jo sicer takoj odpeljali v tržiško bolnico, a dekle je zaradi pregloboke rane izdihnilo.

Vsi sočustvujemo z užaloščenimi starši in sorodniki drage pokojnice, njej pa želimo, da mirno počiva v svojem Stvarniku.

Občinski svet je na zadnji seji sklenil najeti posojilo 25 milijonov lir za gradnjo otroškega vrtca. Jamstvo pa naj bi prevzela država.

TRŽIČ

V zadnji številki smo poročali o naročilih za gradnjo novih ladij. Naša ladjedelnica je prejela za skoro 250 tisoč ton novih naročil. Po pravici smo zato izrazili veselje delavcev, ki so sedaj videli možnost za večjo in trajnejšo zaposlitev.

Zgodilo pa se je nekaj, kar ni nihče v tem trenutku pričakoval. Ravnateljstvo ladjedelnice je začasno odpustilo z dela spet nekaj stotin delavcev. Skupno je doslej odpuščenih kar 1400 delavcev, ki jih plačujejo iz dopolnilne blagajne.

Proti novim ukrepom so se uprle vse sindikalne organizacije, ki sedaj kličejo na pomoč prefekta, deželnega predsednika in parlamentarno komisijo, ki ima pravico raziskovati razmere v tovarnah. S tem vprašanjem se je bavil tudi naš občinski svet. Ravnateljstvo ladjedelnice je županu zagotovilo, da se bo položaj zboljšal, brž ko začno graditi nove ladje. Drugih delavcev ne bodo več odpustili in začasno odpuščeni se s časom vrnejo na delo.

Delavci pa s tem niso zadovoljni ter upravičeno zahtevajo, naj se ravnateljstvo v tej važni zadevi jasno in bistro izjavi.

PODGORA

Pred kratkim smo poročali, da so v naši predilnici uvedli tri delovne izmene, tako da so stroji z delom trajno zaposleni. Delavci so bili z urnikom doslej zadovoljni. Vodstvo podjetja pa je pred dnevi zaprosilo pristojna oblastva v Vidmu, naj bi dovolila spremembo urnika za tretjo izmeno. Delavci naj bi odslej delali od 16. ure do polnoči in ne več od 14. do 22. ure.

Sprememba bi bila vsekakor za delavce škodljiva; ogrožala bi zlasti zdravje zaposlenih žensk in zato svetujemo ravnateljstvu, naj jo opusti ter ostane pri starem.

Vso našo vas je pretekli teden vznemirilo početje nekega 35-letnega kolesarja iz okolice Morara pri Krminu. Imenovani je namreč v slaščičarni zvalil mlade deklice na skrivna mesta. Hvala Bogu, da se podležu ali pa bolnemu grdi naklepi niso posrečili; v enem primeru so se deklice rešile s krikom, v drugem pa je svojo hčerko še ravno v pravem trenutku rešila njena mati. Policiji se je posrečilo zgrabiti nevarnega moža na lastnem domu v Moraru in ga zaprla. Če je hudodelec, spada v ječo, če je bolan, v bolnico. Na svobodi tak nevaren človek ne more in ne sme živeti.

Starše opozarjamo, naj vedno budno pazijo na svoje malčke.

ŠTEVERJAN

Naš Števerjan je gotovo ena najlepših vasi na Goriškem. Zato privablja vedno več izletnikov. Že večkrat pa smo se v listu potožili nad rakavo rano naše prelepe vasi, in sicer na pomanjkanje zdrave pitne vode. Morda nikjer na Goriškem ni zdravstveno stanje tako »pod psoma« kot pri nas. Goriški zdravniki bi znali povedati, da jim nobena vas ne da toliko dela kot Števerjan. Ni dvoma, da so pogoste bolezni več ali manj tudi posledica uživanja nezdrave in umazane vode zlasti poleti. Prva dolžnost države je, da skrbi za zdravje ljudstva, posebno še za zdravje obmejnega prebivalstva. Zato ponovno pozivamo vsa pristojna oblastva, naj se vendar enkrat zares zganejo in ukrenejo vse potrebno, da dobi tudi Števerjan zdravo pitno vodo. Prepričani smo, da bi ne bila gradnja števerjanskega vodovoda združena s prevelikimi stroški, zlasti ako pomislimo, da imamo zdravo vodo nekaj metrov onkraj

državne meje. Kar je država dosegla za Gorico, bi lahko storila tudi za nas. Treba je le malo dobre volje. Svojega župana ponovno naprošamo, da živo predoči državni in deželni upravi našo najnujnejšo gospodarsko potrebo.

Sedaj pa še nekaj veselega. Pred nekaj dnevi je poštno ravnateljstvo vendar ustanovilo tudi pri nas samostojen poštni urad, za katerega smo več let moledovali. Koliko brezpotrebni poti nam bo sedaj prihranjenih!

Pred kratkim je g. učitelj Emil Vogrič pripravil lepo šolsko prireditev. Otrokom in g. učitelju čestitamo k uspehu, omenjamo pa, da bi se morali vaščani v večjem številu udeleževati kulturnih prireditev, posebno pa še mladinskih.

ŠTMAVER

Preteklo nedeljo se je naš domačin Edi Prinčič na ovinku nad Doljakovo gostilno zaletel s kolesom v vojaški kamion. Nesreča bi bila lahko strašnejša, če bi ga blatnik ne bil odbil v breg. To je isto mesto, kjer je pred časom srečal drugi Štmaver vojaški tovarnik. Da bi se izognil hujšemu, je zavil s svojim v jarek ter se prevrnil.

Na kraj nesreče je v nedeljo nemudoma prihitela cestna policija. Komu naj pripiše krivdo?

Ob tolikih nesrečah se sprašujemo, ali morejo nekdanji izboljšani kolovozi še služiti današnjemu prometu. Če je cesta ustrezala potrebam do konca vojne, ko so jo uporabljali skoro izključno pešci, kolesarji in vozniki, gotovo ni več kos sedanjemu prometu ter je zato postala silno nevarna. Vojaški tovarniki, ki oskrbujejo postojanke v vasi in vrh Sabotina, brezobzirno drvi po klancih in ovinkih, tako da spravljajo v resno nevarnost kolesarje in motocikliste. Cesta je vsa razrita in preozka, ovinki so ostri in nepregledni. Če sreča kolesar na takem ovinku tovarnik, je nesreča skoro neizbežna.

Zato bi cestna policija najbolje storila, da bi od občine zahtevala temeljito preureditev ceste. Saj to nam na županstvu že leta in leta obljubljajo. Ali čakajo morda smrtnih nesreč?

NOVI PODPREFEKT

Dosedanji podprefekt dr. Dicuonzo je preteklo soboto zapustil Gorico. Na njegovo mesto pride dr. Loricchio, ki je doslej služil pri vladnem komisariatu v Boenu. Novega podprefekta pozdravljamo tudi Slovenci ker upamo, da se je na Južnem Tirolskem naučil, kako je treba ravnati z narodnimi manjšinami.

BRANITE SVOJO VOLILNO PRAVICO

Zvedeli smo, da je goriška volilna komisija črtala iz imenikov kar 120 volivcev. Brisala je vse tiste, ki so bili pogojno kaznovani, med njimi je tudi nekaj Slovencev.

Kdor dobi obvestilo, naj takoj vloži pri mestnem volilnem uradu priziv in zahteva ponovni vpis. Nihče naj ne dovoli, da bi ga po krivici oropali volilne pravice!

OPOZORILO

Avtobusno podjetje ATA javlja, da avtobus št. 7 ne odhaja več v Podgoro iz ulice IX. avgusta. marveč vozi od 10. julija dalje z glavne železniške postaje.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ŠEMPETER SLOVENOV

Pretekli petek se je pripetila huda nesreča med Lipo in Petjagom. Osemnajstletni Hektor Vogrič, sin znanega gostilničarja iz Sovodenj, je butnil s svojo vespo ob cestni kamen. Takoj so ga odpeljali v čedadsko bolnico. Nesrečni fant si je polomil hrbtenico in še isti večer umrl. Pred smrtjo je prišel k zavesti in je povedal, da mu je prišlo slabo in da je zato butnil ob kamen. Njegovo truplo so prepeljali v domačo zemljo, kjer so ga preteklo nedeljo pokopali. Pogreba se je udeležila taka množica, kakor je Sovodnja še ne pomni. Hudo prizadetim staršem naše globoko sožalje. Dobri fant pa naj uživa v Bogu večno mladost.

Slabo vreme je tudi letos skvarilo naš največji »senjan«. V cerkvi našega zaščitnika sv. Petra pa je bilo vse tako kakor ob navadnih nedeljah. Zaradi hudega dežja so odpadli ples, srečolov, tombola in vse drugo. Tujcev je bilo zelo malo. Možje od znanega »komitata«, ki imajo nalogo krožiti po gostilnah in vleči na uho nevarne govore ter vohati okoli motorjev in avtov iz Gorice in Trsta, so bili ta dan brez posla.

Sicer pa je delo za pospeševanje tujkega prometa po nadiških dolinah v polnem teku. Preteklo nedeljo so bili povabljeni na sestanek vsi gostilničarji naše občine, da bi se domenili o ukrepih, kako dvigniti turizem. Na zborovanju sta bila tudi predsednik in tajnik turističnega združenja Broili in Zannuttig. Gospodje so govorili o izboljšanju in oplepšanju gostilniških prostorov, oživljanju starih sejmov in podobnem. O tem pa, kako

iztrebiti »rodoljubne« vohune, ki nadlegujejo izletnike in spravljajo naše vasi v obsedeno stanje, so pa previdno molčali.

Prepričani smo, da ne bo nobena propaganda privabila izletnikov iz Vidma in Čedada v našo dolino, kajti ti hodijo že od nekdaj druga pota. Izletnike moremo pričakovati le iz Gorice in Trsta. Proti tej nevarnosti se pa uspešno bori »komitaci«, ki se v skrajni sili poslužijo tudi uradnega, a hudo strupenega »Messaggera Veneta«.

V zadnji številki smo poročali o romanju Goričanov k žalostni Materi božji v Brnasu. V zabavo številnih čitateljev Novega lista naj povemo, kaj so o goriških romarjih napisali »komitaci« v svojem dnevniku pod naslovom: Izzivanje Slovencev v nadiških dolinah: »V nedeljo zjutraj se je dogodilo novo izzivanje v nadvse italijanskih nadiških dolinah. To pot so se »filosofia« spremenili v romarje k svetišču v Brnasu pri Šempetru ob Nadiži. Tridesetorica slovenskih aktivistov, ki jih je spremljal neki duhovnik, je prišla v nedeljo zjutraj ob 7.30 v svetišče; pripeljala se je s koriero št. G 9441; prišla je torej iz Gorice. Udeležila se je maše, ki jo je daroval v slovenskem jeziku don Pietro Quarizza, ki je navzočim pridigal, in sicer zopet v slovenskem jeziku. Domači verniki so zato cerkev zapustili. Na njihovo izzivanje ljudstvo iz Šempetra ni odgovarjalo. Romarji so se vrnili v Gorico, ne da bi prišlo do kakkega neljubega pripetljaja, saj so bili navzoči tudi orožniki, ki so bili takoj obveščeni o njihovem prihodu.«

Takole poroča list, ki hoče biti celo resen.

Od prve do zadnje besede je vse eno samo obrekovanje. Samo izredno »resnicoljuben« in nad vse »kulturne« list objavlja take oslarije, ker žal misli, da ga čitajo samo osli, ki mu seveda morajo verjeti. Pa recite, da to ni uspešna propaganda, ki naj pospeši obisk tujcev v našo lepo dolino.

ŽABNICE

Nad sušo se ne moremo pritoževati, dežja je kar dovolj in že preveč. Muhasto vreme zelo moti košnjo. K nam je že prišlo precej letoviščarjev, priglasujejo se pa še vedno novi. Druga polovica julija in zlasti avgust pa jih bosta privabila najbrž toliko, da bo vse zasedeno.

Zopet je pretresla našo vas smrt mlade domačinke. V ponedeljek 4. t. m. je umrla v novi trbiški bolnici 33-letna gospodinja Moschitz, rojena Melcher. Pokojnica je zapustila dva dečka. Oba obiskujeta še ljudsko šolo in zelo pridno in zvesto strežeta pri sv. maši. Njima obema, zlasti pa tudi hudo prizadetemu soprogu Zepu ter vsem sorodnikom naše iskreno sožalje.

Naj sporočimo javnosti še vest, da je bila pred kratkim preoblečena za sestro zdravničarja dr. Ela Ehrlichova, hči ugledne žabniške družine, nečakinja pokojnega dr. Lamberta Ehrlicha in sestra Janeza Ehrlicha, misijonarja v Indiji. Mlada sestra je delovala več let kot zdravnica v katoliškem misijonu v Indiji. Vrnila se je od tam v domačijo, nato pa odšla v Anglijo in je v samostanu zdravniških sester prebila noviciat. Mlado sestro je visoko spoštovala vsa vas in vsi vaščani ji želimo obilo božjega blagoslova in sreče na novi življenjski poti, po kateri je vedno hrepnela.

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Nadvojvoda Maksimilijan bi lahko s Karloto mirno užival rajski mir Miramara in njegovega morja. Toda zle nitke so se spletle v zanko, ki ga je potegnila v mehiški kotel. Mehiki veleposestniki in Napoleonovo stremitvo, da bi ustvaril v Srednji Ameriki jez proti prodirajoči Severni Ameriki, so vrgli vrv okrog vratu potomeu Habsburžanov, ki je za krono in srce dal vse.

MAMLJIVI GLASOVI

Zastopnik mehiških konservativnih krogov Josè Hidalgo je znal tako mamljivo govoriti na srce francoske cesarice Karlote, da je potem še ona premamila Napoleona, ki se je njenim mehiškim načrtom udal. Pripravi naj se brodovje Francije, Anglije in Španije proti Mehiki; bandit Juarez se bo vdal; okliče naj se cesarstvo; Severna Amerika, ki je razdvojena v državljanski vojni, bo molčala. Treba je pridobiti za načrt samo še Avstrijo in Maksimilijana. Na Dunaj se je odpeljal drugi vodja bogatih mehiških monarhistov Guitierrez. Avstrijski zunanji minister Rechberg je videl v vsej zadevi samo pustolovščino. Cesar Franc Jožef je pa brž pograbil za misel s skritim namenom, da se odkriža brata Maksa, ki je naprednejših misli in zato tudi pri ljudstvu mnogo bolj priljubljen kot cesar sam. Toda da reši ugled države in dinastije, je cesar zahteval od Francije ne le

»moralnih« jamstev, kot jih je nudil prej Napoleon III., marveč natančno zarisana zagotovila, da bo Francija Maksu pomagala. Poleg tega je zahteval, naj se Mehikanci jasno izrazijo za Maksimilijana.

Ves mehiški narod se je pa skrčil na štiri ali pet voditeljev beguncev, ki so živeli v Parizu in Rimu in skrbeli le, kako bi s pomočjo monarhije dobili nazaj svoj denar in oblast. Maks in Karlota sta v svojem pozevnju po cesarski kroni že podlegla mamljivim pismom Guitierreza, ki je prosil, naj novi kralj reši deželo in ljudstvo, »ki ga ljubi«. Maks pošlje v Pariz svojega zastopnika, da se prepriča, koliko je tega »ljubečega ljudstva«. Poslal pa je prisklednika, nekega Schertzenlechnerja, ki je bil navaden sluga na dvoru. V Miramaru se je pa znal nadvojvodi tako prikupiti, da ga je naredil kar za osebnega tajnika in se z njim posvetoval o vseh zadevah. Tako sta se v Parizu našla skupaj dva tička. Guitierrez je pomežiknil, da govori v imenu vse Mehike, zviti sluga, ki ni vedel niti kje je Mehika, se je pa obnašal že kot bodoči minister.

Zdaj si upajo mehiški zastopniki kar v Miramar, kjer neprestano rišejo, kako lepo bo mehiško cesarstvo. Prihajali so pa tudi nasprotni, trezni in svareči glasovi, a te je Maks le prebral in odložil. Nazadnje je pri-

šel Guitierrez sam z darovi in pooblastilom nadškofa iz Pueble Labastida. Ko je cesarskemu kandidatu pregnal zadnje dvome, je vzkliknil: »Ta je zame lepši dan kot dan moje poroke.« in je zdrknil na kolena, da poljubi »kraljevske noge« nadvojvodinje Karlote. Ta pa piše v Pariz na dvor, da sta se odločila z možem »sprejeti sveto, od Previdnosti določeno usodo in krono«.

KOCKA JE PADLA

Medtem se pa v Mehiki razmere vse drugače vršijo, kot je pričakoval Maksimilijan. Anglija in Španija, ki sta sprva res poslali nekaj ladij v Mehiko, sta se kmalu umaknili. Juarez je z ameriško podporo pridobil na moči in je razglasil, da bo vsakega tujca, ki stopi na mehiška tla, dal ustreliti. Francoske divizije pod maršalom Bazainom se same borijo proti upornikom in poleti leta 1863 tudi res zasedejo prestolnico. Večina dežele izven glavnih cest in večjih mest je pa bila še vedno v rokah upornikov. Francoski vojaški poveljnik je vzpostavil vlado z generalom Almonte in nadškofom Labastido. »Vlada« je sklicala »narodno skupščino«, ki je na seji, 12. junija 1863, izbrala Maksimilijana Miramarskega za cesarja.

Napoleon je brž brzojavil v Miramar »cesarskemu veličanstvu«, katerega je ameriški konzul v Trstu zaman svaril, da »kdor pride na mehiški prestol, naj bo vesel, če bo odnesel celo glavo«. Usoda je nevzdržno vlekla zaznamenovane osebe v propast.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

KULTURNI DOGODEK V SVETOVNEM MERILU:

1. ljubljanski triennale

3. julija so v Moderne galeriji v Ljubljani odprli 1. mednarodno grafično razstavo. Na njej sodeluje 23 držav z nad 150 umetniki in okrog 700 deli. Ob otvoritvi je posebno razsodišče, kateremu je predsedoval slovenski slikar Božidar Jakac, nagradilo najboljša dela. Prvo nagrado je prejel ameriški grafik Armin Landeck, drugo Slovenec France Mihelič, tretjo Svcar Fritz Pauli, četrto Heinz Kliemann iz Zahodne Nemčije, peto naš tržaški rojak Lojze Spacal, šesto Anglež Anthony Gross, sedmo Johnny Friedlaender iz Pariške šole, osmo Belgijec Jean Jacques De Grave, deveto Finca Voitto Vikainen deseto pa Poljak Andrzej Rudzinski.

Razstava je velik dogodek v našem umetnostnem svetu, saj daje širok in vsestranski pregled vsega kar se dogaja v območju grafične umetnosti v svetu in je hkrati vidna manifestacija naših umetniških sposobnosti. Prireditelj ima pa tudi širši, svetovni pomen. Na njej so namreč prvič po drugi svetovni vojni zbrala dela večine grafikov zahodnoevropskih in vseh vzhodnoevropskih držav.

Priznati moramo, da se nam kar imenitno zdi, da se je to zgodilo v slovenski prestolnici, čeprav za zunanji svet ni to nič čudnega. Dejstvo je namreč, da se je slovenska likovna umetnost, zlasti grafika, v povojnih letih izrazito razmahnila in mednarodno zelo uveljavila. Naravno je torej, da se je pokazala potreba po primerjanju del naših umetnikov s tujimi, kajti le ob poznavanju in preučevanju tujega napredka bomo lahko obdržali in izpolnili lastne uspehe.

VELICASTNA UREDITEV RAZSTAVE

Razstava je zelo skrbno in smiselno pripravljena in odraža vse bogastvo današnjega umetnostnega snovanja v svetu. Zastopane so vse smeri od skrajnega naturalizma do »nefigurativne« umetnosti z vsemi vmesnimi prehodji in številnimi odtenki. Za o skoraj vsako razstavljeno delo doživljamo različno eno zgolj z očmi, drugo z očmi in razumom, tretje z očmi, razumom in s srcem.

Kar se tiče obrtne plati, lahko na razstavi primerjamo črno bele in barvne lesoreze, bakroreze in litografije, linoreze in svilotiske, jedkanice, akvatinte in monotipije, suhe igle, rezervaše, gravure in razne kombinacije.

Najmočnejša skupina na prireditvi je mednarodna pariška šola, v kateri srečamo samo znana imena, kot Zao Wou, Hartung, Zadkine, Terechkovitch, Friedlaender, Moti itd. Njena posebnost so barvne litografije, ki jih odlikujeta eleganca oblik in barv ter prava virtuoznost.

Zelo krepka po številu in izrazu je tudi skupina ameriških grafikov, katero vodijo Kohn, Lasansky, Frascini in Landeck. Vsak izmed njih ima svoj izrazit slog in svojo osebno vsebino.

Kvalitetno so zastopani tudi angleški grafiki. Ti se izživljajo v dveh smereh: v realizmu in fantastiki. Predstavniki prve smeri je Weeb, druge pa Moore.

Bogato japonsko grafično umetnost lahko spoznamo le iz razstavljenih del treh umetnikov, od katerih je najzanimivejši Munakata.

Razstavljena so tudi dela številnih belgijskih in nizozemskih umetnikov. Med prvimi se odlikuje slavni Masereel, čigar umetnine so se v svetu uveljavile skoro izključno zaradi svoje vsebine, med

drugimi pa Escher, ki nas očara predvsem s svojimi iluzionističnimi domisleki.

Ostale narodnosti so zastopane z manj izrazitimi predstavniki. Med temi izstopajo s svojimi deli Svcar Pauli, Nemec Kliemann, Finca Voitto Vikainen in italijanski surrealist Viviani.

MEDNARODNA UVELJAVITEV SLOVENCEV

Kaj pa Slovenci? Ob primerjavi z deli svetovnih umetnikov je lažje presoditi vrednost slovenske grafike. In če to storimo, lahko s mirno vestjo trdimo, da slovenska dela sodijo med najmočnejše umetnine na razstavi. Najkrepkejši in najučinkovitejši je France Mihelič s tremi tehnično brezhibnimi in po vsebini neverjetno skladnimi barvnimi lesorezi: Mr. tvi Kurent, Kronist in Melanholija. Iz njegovih razstavljenih del je razvidno, da so postali njegovi grafični listi zares polno in močno izrazilo vsega, kar nam hoče kot umetnik povedati.

Poleg njega je pa še cela vrsta drugih slovenskih grafikov, ki so veliki tudi v svetovnem merilu: romantični Božidar Jakac, čigar grafike nam prikazujejo lep, preprost in brezskrben svet, poln optimizma in zaupljivosti; večno razlovrstni, okusni in skrbni Riko Debenjak, čigar grafike kažejo smisel za enotnost, učinkovitost, uporabo prostora in za živahna nasprotja črnega in belega; Miha Maleš, ki družji v prijetnem ravnovesju sodobne likovne pridobitve s svojskosti lastnega liričnega občutja; močno izrazni in vsebinsko polni Marij Pregelj; pesniško navdihnjeni Marijan Pogačnik, prisrčni Maksim Sedej ter kmečko jedrnat Tone Kralj.

To izrazno, oblikovno raznoliko in lepo zaokroženo podobo slovenske sodobne grafike dopolnjujeta in bogatita naša tržaška mojstra Lojze Spacal in Avgust Cernigoj.

Razstavljena dela slovenskih grafikov dokazujejo, da je tudi mali slovenski narod dobil zasluženost mesto v mednarodnem umetnostnem svetu. In ta prijetna ugotovitev mora navdajati zlasti nas zamejske Slovence z velikim zadovoljstvom in ponosom.

Valerija Silova

Valerija Silova se poslavlja od gledališča. Za zadnji nastop si je izbrala vlogo Tone v Goldonijevih Primorskih zdrahah. V kratkem bi praznovala petdesetletnico, odkar je prvič nasopila na neki diletanški predstavi v Barkovljah. Kmalu nato je stopila v dramsko šolo v Narodnem domu, ki jo je ustanovil in vodil sloviti igralec Verovšek. Od takrat do danes je odigrala celo vrsto vlog. Najbolj so ji bile všeč karakterne. Nastopala je tudi s slavno igralko Avgusto Danilovo. V njeni in Verovško-

vi šoli bi se bila brez dvoma razvila v res veliko igralko, da ni fašizem v sovražstvu do slovenske kulture uničil tudi slovenskega odra. Od tedaj do osvoboditve je bila prisiljena na kulturni molk. Po letu 1945 je spet zaživela za odrski poklic. Nastopala je najprej na Radiu II in nato v Slovenskem narodnem gledališču, kjer je odigrala lepo število vlog. Kljub 25-letnemu presledku so bili njeni nastopi izraziti in doognani. Tržaški Slovenci smo ji hvaležni za njeno pionirsko delo v našem gledališkem prizadevanju.

ŠIRITE NOVI LIST!

ZA NAŠE ZDRAVJE

Nekaj o otroški paralizi

Pretekle dni so vesti o naglem širjenju otroške paralize na Tržaškem močno vznemirjale našo javnost. Mnogi starši niso hoteli več pošiljati svojih otrok na kopanje, silno neradi so jih dajali v kolonije ter jih najraje držali zaprte doma.

Poglejmo torej, kaj je s to hudo boleznijo. Statistični podatki nam povedo, da se otroška paraliza pojavlja v naših krajih vsako leto, a obolelih navadno ni več ko 10. Na žalost se je to število letos dvignilo na 17, med katerimi je bilo do sedaj kar 8 smrtnih primerov.

Kakšni so bližnji znaki otroške paralize? Bolnik ima najprej visoko vročino, grlo se mu vneme in včasih se mu vnemejo tudi črevesne sluznice. Po dveh ali treh dneh vročina izgine, a se ponovno pojavi naslednji dan. To je drugo obdobje bolezni in traja dva ali tri dni. V tem času bolnika hudo boli glava, bruha, predvsem pa čuti močne bolečine na udu, ki bo pozneje ohromel. Nekega večera je otrok brez vročine, a naslednje jutro že kaže značilne poteze ohromelosti. Tak je navadno potek bolezni.

Otroška paraliza je nalezljiva, ima pa najnižji odstotek nalezljivosti, in sicer 0,1%. To se pravi, da se izmed tisoč otrok, ki pridejo v stik z enim bolnim, samo eden okuži.

Kakor pri vseh boleznih z nizkim odstotkom nalezljivosti, naletimo tudi pri otroški paralizi na tako zvane zdrave prenašalce in pa na osebe, pri katerih se bolezen omeji le na prvo obdobje, to je na visoko vročino, vnetje grla in črevesnih sluznic. Zdravi prenašalci so otroci, ki sicer prenašajo bolezenske klice, a sami ne zbole.

Strokovnjaki sodijo, da je poleg vsakega zdravnika ugotovljenega primera otroške paralize še pet primerov bolnikov, pri katerih se bolezen ne razvije popolnoma in 10 zdravih prenašalcev. Teh pet najst otrok je najbolj nevarnih, da okužijo druge otroke.

Bolezen se ne širi samo z neposrednim okuženjem, marveč jo lahko širijo tudi muhe, če so prej lazile po otrokovih predmetih, igračah ali iztrebkih.

Zal nimamo do danes še učinkovitih zdravil proti tej bolezni. Na razpolago je tako zvani gamaglobulin, ki sicer obolelih stanic ne more ozdraviti, a preprečuje, da bi druge obolele. To zdravilo bomo otrokom dajali v prvem obdobju bolezni. Proti otroški paralizi se bomo prav gotovo uspešneje borili, ko bodo spopolnili cepivo dr. Salka, kar se bo najbrž v kratkem zgodilo.

Danes je proti tej bolezni najučinkovitejše sredstvo otrokov krepak telesni stroj. Krepak otrok je že sam po sebi zavarovan proti nalezljivi bolezni. Manjšo odpornost nudi otrok, če je prehlajen, šibak.

Starši naj zato pazijo predvsem na prehlajene otroke in na one, ki imajo kake črevesne motnje. Ti naj bodo doma, dokler se popolnoma ne pozdravijo.

Ce so pa otroci krepki in zdravi, naj se le kopajo v morju, naj le uživajo počitnice! Paziti morajo le, da se preveč ne utrudijo s plavanjem in da ne ostanejo preveč časa na soncu. Pomniti moramo tudi, da za otroško paralizo obolijo predvsem otroci od 1 do 4 let in da jih po 5. letu ta bolezen teže napade.

Priznani zdravniki odločno zavračajo trditev, da bi morska voda pospeševala širjenje bolezni. Glavno je le, da otrok pri kopanju ne ožibi.

Staršem priporočamo, naj se ne razburjajo brez potrebe. Kajti še preden se ta bolezen razvije, more vsaka mati opaziti pri otroku neke značilne znake. Nekaj dni je otrok silno utrujen, noče jesti, je slabe volje in nemirno spi. Razume se, da bo pametna mati takega otroka spravila takoj v posteljo, mu ukazala, naj bo miren in naj počiva. Če pa ima otrok visoko vročino, če bruha in toži, da ga hudo boli glava ter kak ud, naj starši čimprej pokličejo zdravnika, da bo mogel bolezen spoznati ter jo zdraviti, še preden preide v drugo obdobje.

Lep uspeh goriških umetnic

Goriška pianistka Damjana Bratuž, ki jo naša umetniška javnost dobro pozna, je že večkrat nastopila na pariškem Radiu. 6. junija je pa v dvorani UNESCA v Parizu priredila samostojen klavirski koncert. Izvajala je Mozartovo Fantazijo, Clementijevo in Schubertovo Sonato, Schumannove Metulje, Debussyjeva Dva preludija, Skrjančeva Dva nokturna, Bravničarjeve Kaprice in Tačevičevo glasbeno delo Sedem balkanskih plesov.

Njena sestra Bogdana, ki je končala drugi letnik Akademije za igralsko umetnost v Ljubljani, je pred kratkim nastopila v Belih nočeh — dramatizirani zgodbi znanega dela ruskega pisatelja Dos'toevskega. Igro je uprizorila Akademija za igralsko umetnost v ljubljanskem dramskem gledališču kot igralski nastop ob zaključku šolskega leta. Mlada goriška umetnica je z uspehom odigrala glavno žensko vlogo Mastjenke.

GOSPODARSTVO

RAZKUŽITE ŽITNICE IN ŽITO!

Govoriti o kakih žitnicah v naših kmečkih domovih je skoraj pretirano, saj so prav redki tisti, ki imajo za žito poseben prostor. Večina ga drži na kakem hodniku, drugi na kašči in prav redki so oni, ki imajo za žito posebne zaboje. Večina ga drži kar v vrečah.

Žito spada vsekakor v prostor, ki je suh in zračen ter ima okna preprežena z gosto mrežo, da raznim živalskim škodljivcem prepreči dostop od zunaj.

Prostor moramo nekoliko urediti: popraviti je treba strop, stene in okna, zamašiti vse razpoke in prostor temeljito razkužiti. Poškropimo ga z 2% raztopino kreolina ali z DDT, in sicer z »Gesarol 50« po pol kg na vsakih 100 litrov vode. (Navadno se uporablja »Gesarol 50« v 0,2% raztopini, tako da 1 kg zadostuje za 5 hl škropila.)

Če imamo za žito posebne zaboje, jih moramo pred uporabo temeljito očistiti in izstaviti sončnim žarkom, da odpravijo različne duhove, posebno onega po plesni in zatohlosti. Vreče za žito moramo pred uporabo oprati v vreli vodi, potem pa posušiti na soncu.

Čeprav sta prostor in posoda že pripravljena, ne smemo kar takoj spraviti omlačenega žita. Potrebno je, da se žito osuši, ker preobilna vlaga pospešuje razvoj plesni.

Ko je žito dovolj suho, ga moramo razkužiti. Premnogo je škodljivcev, ki bi se radi hranili z znojem žitorejca. To moramo preprečiti, saj imamo zato več ohranjevalnih oz. žirova razkuževalnih sredstev. Podjetje »Montecatini« je spravilo na trg dve, in sicer »Geigy 33« in »DM 34«. Prvi je prah, katerega primešamo po 100 gramov na vsakih 100 kg žita, drugi je tekočina, ki izhlapi in s svojim hlapom, težjim od zraka, zamori vsako življenje žuželk. S tekočino »DM 34« poškropimo kup žita (100 gramov tekočine na 100 kg žita) in ga pokrijemo. V 4-5 dneh hlapovi proniknejo do dna kupa in zamorijo vse žuželke. Poleg teh dveh sredstev se precej uporablja tudi »ceregama«. To je prah, katerega premešamo med žito.

Vsa ta sredstva delujejo več časa, vendar moramo razkužitev obnoviti vsakih 6 mesecev.

Ne čakajte, da vam molji in žužki napadejo žito. Pomnite, da se bo to gotovo zgodilo, če ne boste žita razkužili.

Kar velja za pšenico, velja tudi za druge žita in koruzo, za fižol in grah. Brž ko smo pridelek spravili, ga moramo razkužiti, ker le prevečkrat pride v shrambo zrnje, ki je bilo okuženo že na njivi.

PRIPRAVLJAJTE SI UMETNI DOMAČI GNOJ

Mnogi imajo vrt, a ne morejo priti do hlevskega gnoja, ki je vrtnarstvu nujno potreben: saj gnoj in rahlja zemlja, jo dela bolj vlažno, vnaša vanjo prepotrebno in koristno črnico (humus), s katero se hranijo bakterije, ki presnavljajo rastlinske in rudninske snovi, da so dostopne nežnim rastlinskim koreninam. Vendar niti kmetje z živino nimajo nikdar dovolj hlevskega gnoja.

Sedaj je najprimernejši čas, da začnemo misliti na pripravljanje umetnega gnoja, saj

je v vsakem vrtu kaj plevela, nekaj ostan- kov zelenjadi, stelje in drugih predmetov rastlinskega izvora, kar se da vse prav lahko predelati v dober »umetni hlevski gnoj«.

Prostor: najprimernejši bi bil betonski pod v kakem kotu, dobra pa so tudi temeljito steptana tla, najbolje je, če so ilovnata.

Na ta prostor nanesimo vse rastlinske ostanke, kot slamo, steljo, liste, plevel itd. Ko je plast visoka 30 cm, jo polijemo in dobro steptamo ter na vsakih 100 kg materiala natrosimo 3 kg apnenega dušika (calcio-cianamide) in enako količino zemlje. Vrh prve plasti nanosimo drugo plast in ravnamo z njo kot s prvo, to je: jo polijemo, steptamo in potrosimo z apnenim dušikom in zemljo. Nato sledi tretja plast in tako naprej do 5. ali 6. plasti. Končno cel kup pokrijemo z zemljo.

V kupu bo nastalo vrenje in se bo razvila toplota. Ta pa ne sme biti previsoka in jo zato moramo nadzorovati. Najbolje bi to opravili z dolgim termometrom, lahko pa tudi z leseno palico. Če se nam zdi, da je v kupu več ko 40 stop. C, to je višja toplota, kot jo z lahkoto prenašamo z roko, potem moramo kup politi z mrzlo vodo.

V 3 do 4 mesecih se bo kup spremenil v odličan hlevski gnoj. Superfosfata ne smemo trositi istočasno z apnenim dušikom vrh različnih plasti, pač pa ga lahko dodamo pozneje, to je po gnojenju z »umetnim hlevskim gnojem«.

Razume se, da med rastlinje na kupu lah-

ko vržemo tudi kuhinjski pepel, saje in smeti.

KOKOŠ BODOČNOSTI

Pred 20 leti so začeli v Massachusetts (ZDA) križati holandsko pasmo kokoši Barnevelder s pasmo Rhode Island. Uspeh dolgotrajnega križanja je čisto bela kokoš, kateri so nadeli ime »bela Amerikanka«. Kokoši znesejo z lahkoto okoli 200 jajc letno. Predvsem pa uporabljajo novo pasmo za vzgojo piščancev »broilers«, ki dosežejo v 10 tednih 1 in pol kg teže, za kar ne porabijo več kot 3 kg krme. Pasma »bela Amerikanka« se hitro širi in bo gotovo v kratkem tudi v Italiji.

BELO IN RDEČE MESO

Znano je, da dobivamo rdeče meso od odraslih živali, belo pa od mladih, kot so teleta, janjčki, kozlički in od perutnine, razen od gosi. Divjačina, posebno kosmata, daje črno meso.

Meso je najbolj izdatna hrana. To zaradi njegovih beljakovin in toščice ter drugih snovi, posebno rudninskih, kar je vse potrebno za človeško telo, posebno ko se razvija.

Med rdečim in belim mesom je pa velika razlika. Rdeče vsebuje več hranilnih snovi kot belo, ki je mnogo lažje prebavljivo. Glede perutnine pa si moramo zapomniti, da je meso debele race, gosi ali purana težje prebavljivo kot rdeče in zato ni primerno za šibke želodce. V splošnem je kuhano meso mnogo lažje prebavljivo kot pečeno ali cvrto. Vendar je najlažje prebavljivo tisto, ki je prišlo najmanj v dotik s toploto, to je na pol surovo ali celo sveže. Za jetične predpisujejo mnogi zdravniki popolnoma sveže meso, ki je prej zdravilo kot hranilo.

Sportni pregled

NOGOMET

Evropski pokal. V izločilnem tekmovanju za evropski pokal je po dveh neodločenih igrah Voros Lobogo le zmagal nad Wackerjem. Madžari so Dunajčane izločili z izidom 5:1. V četrtini finala so se moštva srečala v naslednjem redu: Bologna - UDA, Honved - Wiener Sport Klub, Hajduk - Voros Lobogo in Vojvodina - Slovan.

Češki prvaki so z Italijani imeli lahek posel. V Bologni so zmagali s 4:2, v Pragi pa 3:0. Italijanski tisk se je zopet razburjal zaradi neresnosti, ki so jo njihova moštva pokazala v teh tekmah. Bolonjčani so namreč teden prej imeli turnejo po Danskem in se seveda trudni vrnili domov.

Tudi Honved je z lahkoto odpravil Avstrijce. Na Dunaju je zmagal s 5:4, v Budimpešti pa s 5:2. Ogrsko moštvo, ki šteje v svojih vrstah polovico državnih reprezentantov (ostala polovica igra v Voros Lobogu) kot Puskas, Bocsis, Kocsis i. dr. je brez dvoma najboljša enajstorica, ki nastopa v prvi tovrstni povojni tekmi za evropski pokal. Drugo češko moštvo Slovan iz Bratislave je izločilo jugoslovansko Vojvodino. V Novem Sadu je Cehom uspelo zaigrati neodločeno (0:0), doma so pa goste premagali s 3:0. Igralci Vojvodine so bili zaradi dolgega potovanja v Rim in nazaj očitno utrujeni, medtem ko so bili Čehi spočiti. Saj jim ni bilo treba igrati izločilnih srečanj!

Hajduk in Voros Lobogo sta doslej igrala samo eno tekmo in sicer v Budimpešti. Madžari so Splitčane krepko nabili s 6:0. Zato smemo pričakovati da bo tudi Hajduk izločen. V polfinale torej pride ta obe češki in obe madžarski moštvi, kar je za Ceha sijajen uspeh. Edina olajševalna okoliščina za Splitčane je, da so igrali brez prvega vratarja. Znano je namreč, kako je Beara zapustil svoj klub in se preselil k Crveni Zvezdi v Beograd, za katero bo prihodnje leto najbrž že igral.

V polfinalih je žreb določil, da se bosta srečala Slovan in UDA ter Honved in Vo o. Lo. Logo. Zo-

pet so torej Čehi imeli srečo, saj bo eno moštvo prav gotovo prišlo v finale!

KOLESARSTVO

Tour de France je v polnem teku. O tej težki in mučni dirki, ki vozi tri tedne najboljše kolesarje na svetu in celo vrsto spremljevalcev v najhujšem poletju čez celo Francijo, lahko mirno trdimo, da ni dolgočasna.

Vsak dan imamo skupino kolesarjev, ki pridejo na cilj s 5, 10 minutami naskoka in se, takoj potem ko pridejo na cilj, zgrudijo na tla, da jih je treba nesti do hotela. Tour de France — piše neki francoski novinar — je žrelo, ki požre vse, kar vidi, in ni nikoli sito.

V prvih etapah so kolesarji vozili po »severnem peklu«, kot mu upravičeno pravijo dirkači sami. Ceste niso asfaltirane; pokrite so z zloglasnim »pavjem«. Ko človek vozi nekaj ur po taki cesti, se mu zdi, da so postala kolesa kvadratna, v glavi mu brenči in misli, da bo znorel. In vendar se najdejo kolesarji, ki v takih okoliščinah pobegnejo iz skupine in pridejo na cilj z več minutami prednosti ter dožive svoj četrti ure slave.

Po prvih petih etapah je že jasno prišlo do izraza moštvo, ki bo najbrže do konca tekme gospodarilo in nadkriljevalo vsa druga, to je francosko državno moštvo. V svojih vrstah ima prvega na lestvici poedincev, in sicer Rollanda. Kapetan francoskega moštva Luisson Bobet je pa šesti, in je že pustil za sabo celo vrsto resnih tekmecev za prvo mesto. Delne zmage so si osvojili:

Prvi dan Spanek Poblet in v drugi polovici etape holandsko moštvo. Nato po vrstnem redu Roland (Francija), Bobet (Francija), Kemp (Luksemburg) in Hassenforder (NEC).

Po peti etapi vodi Rolland. Sledijo mu Hassenforder (NEC) 4' 56", L. Bobet (Francija) 5' 49", Wagt-mans (Holandska) 9' 21", Robic (Ovest) 13' 03", L. Bobet (Francija) 13' 32", Astrua (Italija) 13' 53", Vletta (S.E.) 14' 01", Van Genechten (Belgija) 14' 25", Buitel (Ovest) 14' 28".

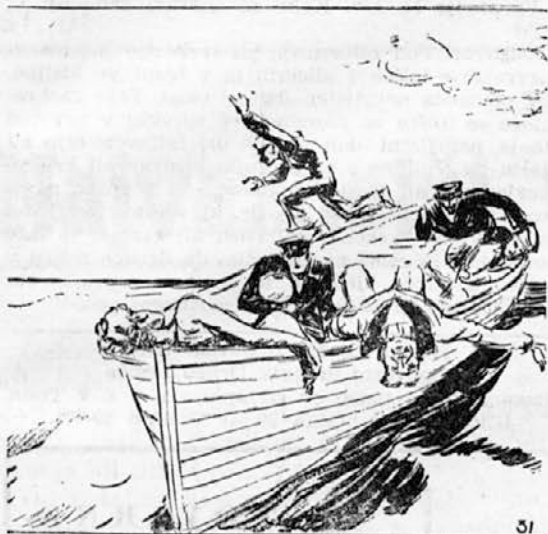
V moštveni lestvici vodi Francija. Sledijo ji Ovest, Italija, Belgija, NEC (Nord-Est-Center), SE (Sud-Est), Španija i. dr.

C. B.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, kralj džungle

št. 21

Nobene hrane niso imeli in malo vode. Dnevi so minevali in vse grozote morske nesreče so jih sremile. Oslabeli, z razpokanimi usnicami ter zateklimi jeziki so ležali pod neusmiljenim tropskim soncem. Čakali so smrti, da bi jih odrešila.

Ko se je Clayton čez nekaj ur zavedel, je bil ves premočen od dežja, ki mu je lil po telesu in na obraz. Divjala je tropska ploha. Tudi Jane je bila oživila in se zdrnila. Clayton se je pobral na noge in od veselja zavriskal.

Eden izmed mornarjev je v strašnih krčih umrl, drugi je zblaznel, tretji pa se je zaradi trpljenja vrgel v morje. Clayton se je tudi komaj gibal in je hranil dragoceno vodo. Neke jasne noči je s težavo zagledal spačen obraz, ki se je nagibal vedno bliže.

Jane je tedaj komaj sto sežnjev od čolna zagledala rumeno obalo, onkraj nje pa bujen tropski gozd. Zdaj je čoln rahlo škripal po peščenem dnu. Vsi trije poposrečenci so zbrali poslednje moči in opotekaje se zabredli na kopno.

Clayton ga je spoznal. »Gospod Thurana« je bil že tik ob njem. Slišal je hahljanje — nekaj se je dotaknilo njegovega obraza — zgubil je zavest. Polblazni podlež je z zmagovalnim krikom pograbil ostank vodo in jo izpil do zadnje kaplje.

Prav tistega jesenskega jutra so Tarzan in njegovi vojščaki zapodili ujete ljudožere iz svoje dežele. Prisegli so, da ne bodo nikoli več padlegovali vazirskega ljudstva. Takoj nato se je začel Tarzan pripravljati, da bi poiskal Zlato mesto.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Kje je dr. Fu-Manču?« sem zašepetal, ko se je Nayland Smith pojavil zraven mene. »Ne morem razumeti tišine v hiši...«

»Poglejte okrog,« je odgovorila Karamaneh, ne da bi odvrnila pogled z obličja Aziza.

Ozrl sem se po zasenčenih stenah. Velike steklene omare, police in vdolbine v zidu so bile tam; toda kjer sem nekoč z balkona zgoraj videl cevi in retorte, posode z neznanimi bitji, knjige z neznano vedo in priprave, ki jih uporablja študent tajnih ved in mož znanosti, vse police, omare, vdolbine — vse je bilo prazno. Nikakega sledu ni bilo o rumeno vezanih knjigah, za katere bi kak učenjak dal vse premoženje. Nikjer ni bilo svilenih blazin in miz; vse je izginilo.

Sobana je bila prazna in gola. Ali je Fu-Manču pobegnil? Tišina okoli nas je dobila drug pomen. Dakoiti in sorodni sluzabniki smrti — so tudi morali pobegniti.

»Dopustili ste, da nam je ušel!« sem dejal takoj. »Obljubili ste, da nam pomagate, da ga ujamemo — da nam pošljete obvesti-

lo — pa ste odlašali, dokler...«

»Ne,« je dejala »ne,« in se me spet oklenila. »Ali se ne prebujate prepočasi? Ali ste gotovi, da se niste zmotili?«

Vse njene misli soso bile pri dečku in njena skrb me je ganila. Spet sem pregledal Aziza, ki je bil najbolj čuden bolnik v vsej moji poklicni dobi.

Ko sem mu štel naraščajoče udarce žile, je odprl svoje temne oči — ki so bile podobne očem Karamanehe — in v tesnem objemu dekletovih rok se je usedel in začudeno strmel naokoli.

Karamaneh je pritiskala lice k njegovemu in mu šepetala ljubeče besede v mehki arabščini, ki jo je bila po narodnosti prva izdala Naylandu Smithu. Dal sem ji steklenico, ki sem jo bil napolnil z vinom.

»Moja obljuba je izpolnjena!« sem dejal. »Vi ste svobodni! Zdaj pa nad Fu-Mančuja! Toda prej spustimo policijo v hišo, zakaj nekaj grozotnega je v tej tišini.«

»Ne,« je odvrnila. »Najprej spravite mojega brata ven in na varno. Ali ga hočete vi nesti?«

Dvignila je obličje k nadzorniku Weymouthu, na katerem sta bili zapisani groza in začudenje. Čvrsti detektiv je oprezno kakor kaka ženska dvignil dečka, šel z njim skozi senco stopnic navzgor, kjer ga je zakril mrak. Smithove oči so mrzlično žarele. Obrnil se je h Karamanehi.

»Ali se ne igrate z nami?« je rekel osorno. »Storili smo svoj del, zdaj morate storiti vi svojega.«

RADIO TRST A

Nedelja, 17. julija ob: 8.30 Domači odmevi; 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Priljubljene melodije; 10.00 Prenske maše iz tržaške stolnice; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše: Ravbar; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Poje moški zbor iz Doline; 19.30 Skerjanc: Sonetni venec; 20.30 Donizetti: Lucia di Lammermoor - opera v 3 dejanjih.

Ponedeljek, 18. julija ob: 12.55 Zenski pevski duet in harmonika; 14.00 Lahke melodije igra pianist Franco Russo; 18.00 Mozart: Koncert v D-duru; 19.15 Mamica pripoveduje; 21.00 Okno v svet: O nevarnosti atomskih eksplozij; 21.15 Offenbachova fantazija; 22.00 Italijanska književnica Pesce Gorini.

Torek, 19. julija ob: 13.30 Glasba po željah; 18.35 Schubertovi samospjevi; 19.15 Radijska univerza: Montalenti: Pločanje in razmnoževanje; 21.00 Radijski oder: von Kleist: Razbiti vrč; 23.00 Paganinijevi capricci.

Sreda, 20. julija ob: 13.30 Lahke motive igra duo Harris-Primani; 18.00 De Falla: Amor brujo; 18.30 Z začarane police: Cvetličnjak čarovnice Brdulje; 19.00 Grieg: Norveški plesi; 20.30 Poje tercet Metuljček; 21.15 Izgubljeni sin: Debussy; 22.00 Književnost: Ocena »Letečega Kranjca«.

Četrtek, 21. julija ob: 12.00 Potovanje po Italiji: Ancona; 14.00 Slovenske ritmične popevke; 18.00 Dvorak: Koncert za čelo v E-molu; 20.30 Slovenski zbori; 21.00 Dramatizirana zgodba: Beličič: Vincent van Gogh; 22.30 Verdi: Izbor iz opere Ernani.

Petek, 22. julija ob: 13.30 Glasba po željah; 18.00 Bizet: Simfonija v C-duru; 18.40 Poje Renato Kodermac; 19.00 Geischiwin: Rapsodija v modrem; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 21.15 Poje moški kvintet; 22.00 Predavanje: Tavčar: O povojni nemški književnosti.

Sobota, 23. julija ob: 12.00 O sadju: Hruške; 15.30

Pogovor z ženo; 16.45 Skerjanc: Koncertino za klavir in orkester; 17.30 Puccini: iz opere Turandot; 19.15 Radijska univerza: Bolezni, zdravila v starem Rimu; 21.00 Slovenski oktet; 22.00 Sivice: Medjimursko kolo; 22.30 Offenbach: Odlomki iz Hoffmannovih pripovedk.

TEDENSKI KOLEDARČEK

17. julija, nedelja: 6. pobink, Aleš, Držislav
18. julija, ponedeljek: Friderik, Miroslav
19. julija, torek: Vincencij, Radoš
20. julija, sreda: Marjeta, Ceslav
21. julija, četrtek: Danijel, Zora
22. julija, petek: Marija Magdalena, Pribina
23. julija, sobota: Apolinarij, Brana

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 13. julija si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	623—626	lir
avstrijski šiling	23,50—24,25	lir
100 dinarjev	88—92,50	lir
100 francoskih frankov	166—169	lir
nemško marko	146—149	lir
pesos	17—18	lir
švicarski frank	145—146	lir
zlato	712—714	lir
napoleon	4100—4150	lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 127: Kakšna krmna rastlina je »vignasinepsis« in kako se goji?

Odgovor: Za to rastlino imamo slovenski izraz »kitajski grašek«. Spada namreč k stročnicam. Ima močno korenčevje z izrastki, ki črpajo dušik iz zraka in s tem bogatijo zemljišče. Grašek je močne rasti, kljubuje suši, a kljub temu dobro uspeva le v globoko preorani zemlji. Sejemo ga takoj po žitni žetvi, če le mogoče s strojem in v vrste na razdalji 60 cm, in sicer tako, da pride po ena rastlina na vsakih 20 cm. Na ta način lahko grašek oplevemo, ko je visok 15 cm in kmalu za tem osipljemo. Grašek pokrije celotno zemljišče in da izborna ter obilno pičo, boljše kot pitnik (zelena koruza). Krma je posebno prikladna za molzne krave. Na 100 kv. m vsejemo po največ 1/2 kg semena. Kitajski grašek ne vzdrži mraza ali slane.

Vprašanje št. 128: V vinogradu se je še pred cvetenjem in po njem posušilo mnogo zaroda, posebno malvaziji, pa tudi tokajcu in merlotu. Kaj je temu vzrok in kakšno je protisredstvo?

Odgovor: Do nedavna, to je še lansko leto smo mislili, da tiči vzrok pojavu — sušilev zaroda in odpadanja komaj zarojenih jagod — v kaki neskladnosti v trtnem razvoju: da premočno raste, da dobiva trta preveč dušika, da trpi na pomanjkanju fosfora in kalija ali kake druge rudninske snovi. Po izjavah rastlinozdravstvenega zavoda v Veroni zavisi ta bolezenski pojav od neke glivične bolezni, in sicer »bacteriosis uvae« (grozdna bakterioza),

ki napada samo nekatere sorte, drugih pa ne, četudi rastejo v neposredni bližini. V nekaterih krajih severne Italije ta bolezen zniža grozdni pridelek tudi za 30%, torej mnogo več kot pri nas. Proti tej bolezni žal še ne poznamo nobenega zdravilnega ali preprečevalnega sredstva.

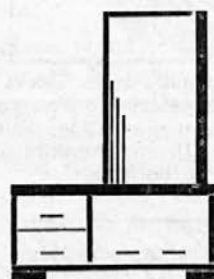
Vprašanje št. 129: Kako se odpravi žaltavost iz olja?

Odgovor: Pod žaltavostjo ali žarkostjo razumemo razkranjanje tolšče v glicerin in v hlapljivo kislino, kar povzroča neprijeten duh in okus. Take razkranjajoče se tolšče ne moremo več spraviti v prvotno stanje, neprijetni okus in duh pri žaltavem olju ali maslu pa otilimo s prepečenim kruhom ali krušno skorjo: olje ali maslo prekuhamo in v gorko narežemo takega kruha ali skorje, ki vsrkata večji del žaltavosti ali žarkosti. Žaltavost ali žarkost je lažje preprečiti, in sicer na ta način, da držimo tolščo v kolikor mogoče hladnem in temnem prostoru ter dobro zapri in če le mogoče v rumeni posodi.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
za Tržaško ozemlje

ZADNJI PREDSTAVI GOLDONI-RUPLOVIH

PRIMORSKIH ZDRAH

NA STADIONU »PRVI MAJ« VRDELSKA 7

V SOBOTO 16. IN V NEDELJO 17. JUL. 1955

ZACETEK ob 21. uri — KONEC ob 23.30

Strti v bolečini sporočamo pretresljivo vest, da se je dne 17. junija 1955 v Newcastleu v daljni Avstraliji, kamor si je šel pred letom dni iskat boljšega kruha, smrtno ponesrečil naš nadvse ljubljeni, nepozabni

Ivan - Nini Rebula

Spomin idealnega sina in brata bo večer v naših srcih.

Žalujemo:

Mama Zidarič Ivanka, vdova Rebula; brata prof. Alojz in Rihard; sestre Marija, Ivanka in Cvetka; svakinja Zora z malo Alenko in ostali sorodniki. Šempolaj—Opčine, 11. julija 1955.

»Ne govorite tako glasno,« je prosilo dekle. »On je blizu nas in, oh Bog, jaz se ga tako bojim!«

»Kje je?« je nadaljeval prijatelj.

Karamanehine oči so bile zdaj od strahu kar osteklenele.

»Ne smete se ga dotakniti, preden ni policija tu,« je rekla — toda po smeri njenih naglih, vznemirjenih pogledov sem spoznal, da se je zdaj, ko je bil njen brat na varnem, bala za mene, edinole za mene. Ob tej zavesti mi je srce jelo burno biti; saj je bila dragulj, ki si ga je moral zaželeli vsak moški. Njene oči so bile polne skrivnosti, ki sem jo več ko enkrat želel razkriti.

»Poglejte — zdaj onile zastor,« — njen glas je bil komaj slišen — »toda ne vstopite! Tudi takšnega, kakor je, se ga bojim.«

Njen zelo vznemirjeni glas nas je pripravil na nekaj nenavadnega. Tragedija in Fu-Manču nista bila nikdar daleč drug od drugega. Dasi sva bila dva in je bila pomoč blizu, sva se nahajala v bivališču najbolj zvitega morilca, kar jih je kdaj prišlo z vzhoda.

S čudno mešanimi občutki sem šel čez debelo preprogo; vstric mene pa je stopal Smith in odgrnil zastor, ki je zakrival neka vrata, katera nam je Karamaneh pokazala. Ko sem pogledal v mračen prostor onstran, je bilo razen tistega v sobi takoj vse drugo pozabljeno.

Zrla sva v malo, kvadratno sobo, ki so ji stene bile prevesene s čudovitimi kitajskimi prevesami in tla pokrita z blazina-

mi. Tam v kotu je slabotna, modra luč, ki je stala na nizki mizi, slikala spačene sence okoli nazaj naslonjenega koščenega lica. Bil je dr. Fu-Manču!

Ob pogledu nanj mi je srce zastalo — tako neizmerna je bila groza, s katero me je prisotnost tega človeka navdala. Z roko sem se držal zastora in ga motril. Veke so zakrivalo zlobne zelene oči, ozke ustnice pa so bile videti, ko da se smehljajo. Potem je Smith nemo pokazal na njegovo roko, v kateri je držal majhno pipo. Zoprnkast vonj mi je stopil v nosnice in tedaj mi je postalo jasno, zakaj je povsod vladala taka tišina in zakaj se je naš načrt z lahkoto razvijal. Zlovesči razum je bil otrpel — zgubljen v svetu sanj. Fu-Manču je spal v opijevni omami! Motna luč je začrtala mrežo malih gub, ki so krile rumeno lice od koničaste brade pa do velikega čela in tvorile temne senčne kroge v vdrtinah pod očmi. Končno smo zmagali. Moževa strast je pripravila njegovo propast.

Nisem mogel spoznati, v kako globokem stanju je bil njegov ogabni sen. Premagal sem del odpora in pozabil na Karamanehino svarilo ter bil baš na tem, da stopim v sobo, ki je bila prepojena z zoprnim opijevim dimom, ko mi je lahna sapa zavela v lice.

»Ne hodite noter!« me je posvaril tihi, tresoči se glas Karamanehin. Njena roka je prijela mojo leht. Potegnila je Smitha v stran, mene pa nazaj od vrat.

(Nadaljevanje)